

**Gubcsi Lajos**

**Elnémul a harang Nándorfehérváron -  
1521**

**13 ördögi év, 8. kötet**



(II. Lajos király)

**Kiadja a G Marketing & Média Kft., Budapest, 2021**



A 13 nem sok jót ígér. Most, utólag, ezen 2014 és 2026 között megjelenő könyvsorozat egyes éveinél és a teljes 13 éves áttekintésnél, 1514 és 1526 korszakának 500 évvel későbbi megírásánál önkényes e balszerencsés 13-as szám misztikuma alá helyezni az időszak áttekintését: 1514 és 1526 között ebből semmi sem látszott, sikerrel és kudarcral követték az évek egymást Európa egyik legnagyobb országában, a Duna-medence több mint 600 éve meghatározó államában, a magyarok és a hozzájuk csatlakozott népek közös hazájában. Senki sem tudhatta akkor, hogy ez így már nem egy nagy ország fejlődő közösségi élete, hanem ördögi erejű sodródás a pokol, a pusztulás felé. Még ma sem lehetünk képesek megállapítani, hogy törvényszerű volt-e az állam szétesése és a nemzet elgyengülése, mert hogy ezt világpolitikai külső tényezők tették elkerülhetetlenné; avagy a magyar királyságot tartó fő oszlopok – a király, a rendek, az egyház – maguk váltak alkalmatlanná a nagy és egységes Magyarország fenntartására. Belefelladtak 600 év dicsőségébe... A korszakról írva külön is kiemelem a tragikus sorsú, idegen király, II. Lajos zavaros uralkodói adottságait - vele szemben állítva egy igaz magyart, az ugyancsak Mohácsnál értelmetlenül elesett Tomori Pált: “Hány fővezérről tud a modern kor, aki kezében karddal esett el, mert nem ismert félelmet, ha elvről, hitről, becsületről, hazáról volt szó?” - idézem a *13 ördögi év* című összefoglaló könyvem sorait.

1521 - A tavasz azzal kezdődik, hogy Werbőczy István, az új személynök támogatásért esedez a török ellen a német birodalmi gyűlésben Worms-ban (miközben próbál személyesen is részt venni a Luther-ellenes agitációban). Ugyanezekben a napokban a szultán elindul első nagy magyarellenes hadjáratára, a sereget maga és nagyvezére, Piri Mehmed vezeti. Kétfelé válnak, először Szabács, majd Nándorfehérvár ellen, utóbbit július 3-án körbe is zárják, mindösszesen 700 védő őrzi a parancsnokoló bánok távollétében.

Napok alatt elesnek a végvárak kulcsai, Zimony, Szabács, s a török hadsereg megkezdí (az áradás miatt egyelőre sikertelenül) az átkelést a Száván,

Nándorfehérvár falait pedig elkezdik lövetni. A Szerémség várai egymás után esnek el, köztük Szalánkemén erőssége is.

S mit tesz a király? 1456-ban Hunyadi ekkorra már összevonta majd felállította seregeit Nándorfehérvár felszabadítására az ostrom alól. 65 évvel később ekkor, és csak ekkor elindul a király a hadba – néhány száz katonájával, ennyi fölött rendelkezik. Látva gyengeségét, Buda határatól csak vontatottan halad tovább.

Augusztus 1-jétől a 170 000 főt számláló török sereg főerői megkezdik Nándorfehérvár teljes ostromát. A vár nélkül nincs biztos védelme Magyarországnak – ezt tudta Hunyadi, s ezt nem tudja Jagelló, aki csak e hírek halatán fogja fel, hogy ezer fős sincs az a védősereg, amely visszaszorult a fellegrvárba Nándorfehérváron: a biztos halálba. Augusztus végére 50 000 katonával – a király, Báthori és Szapolyai vezetésével – három egymástól távol eső ponton gyülekezik a magyar had (Tolna, Pétervárad, Bács-Futak). Mire itt tartanak, már ledőltek Nándorfehérvár tornyai – s elesik a vár is (aug. 29-én, egy napon azzal, ahogyan a mohácsi csata is lezajlik öt évvel később, ugyancsak aug. 29-én). A várat végül 70 katona védte – s a térségben, biztos távolságban céltalanul őgyelgett az ötvenezres had. Szulejmán magabiztosságára vall, hogy a vár elfoglalása után hazaindul Isztambulba.

Teheti. A királyi tanács szeptember vége felé úgy dönt, hogy mégis „vissza kellene foglalni” Nándorfehérvárt. De nem mozdul. S mint ahogyan a győztes Hunyadi táborában is kitört a véres háború velejárója, a pestis, itt is kitört a véres gyáva béke velejárója, a politikai pestis: a király feloszlatta a tábort: „Majd jövőre” visszafoglaljuk Magyarország kulcsvárát.

Természetesen újabb országgyűlést hívnak egybe, mint mindig, amely „fokozza az erőfeszítéseket” a védelemre, s Nándorfehérvár elvesztéséért a várat korábban – véletlenül, felelőtlenül vagy gyávaságból – elhagyó két bánra hárítják a felelősséget. Ezzel meg is oldották.

1521 – jegyezzük meg. A Magyarországot megszerezni vágyó és tervező két

hatalom, az Oszmán- és a Habsburg-család elérte, amit akart, a többi részletkérdés:

-a szultáné a magyar védelem kulcsa

-ez év májusában Habsburg Ferdinánd és Jagelló Anna megkötö a tényleges házasságot, s hogy ne maradjon le Buda se Bécstől a sietségben, decemberben Habsburg Máriát is megkoronázzák Székesfehérváron. Felsejlik a magyar trón a mohó Habsburgok előtt. E család összetartó ereje: mindent, bármi áron.

Mindenki beült a székébe, az uralkodók a trónjukba - s Magyarország lelke kiürült.

*Bakócz-graduále és a Bakócz-Erdődy címer*



## Koldus és királyfi

Utólag, 1521 első, hideg heteiben Lajos, az ifjú király maga is érezte, hogy elhamarkodott, hirtelen döntést hozott Szulejmán szultán személyes követének tömlöcbe vetésével és kivégzésének meglebegtetésével, arra azonban képtelen volt, hogy visszalépjen döntésétől. Tudta, zsigereiben is érezte, hogy ez döntő év az életében, nem tűnhet gyengének. Szulejmán újabb küldöttségét azzal zavarta el, hogy szó sem lehet a követ szabadon engedéséről, mert olyan ajánlatot hozott a magyar királynak, amellyel szinte árulónak tekintette őt, feltételezve, hogy szabad elvonulást engedne a töröknek az ő Habsburg rokonai, Bécs ellen - ráadásul adózó hódoltsággal.

-Felség, ez az év valóban sok mindent eldönt. Egész Európa érzi ezt - igazolta a király töprengését Hohenzollern György örgróf, a magyar főurak által csak "Brandenburginak" titulált német nevelő, a szász választófejedelem rokona, és Ulászló első felesége révén áttételesen rokona magának Lajos királynak is. - Ön idén elnyeri nagykorúságát, a mi nevelő szerepünk ezáltal megszűnik Bornemissza Jánossal és Bakócz Tamással. És elveszíti gyámi szerepét az ön nagybátyja, Zsigmond lengyel király is, persze, ebből semmit sem érzünk majd, mert eddig sem gyakorolta, leszámítva fölösleges korholásait. Ön szabad lesz a végső döntéseiben.

-És végre megjön hozzám a feleségem is, Habsburg Mária. Hiába az enyém 1515 óta, hiába hajtották végre az esküvőt a követeink tavaly, még sose volt az enyém. Láthatlanban is szeretem őt, kívánom, kell nekem. - Lajos király kipi-rult. 15 éves, és már sok udvarhölgy segített neki abban, hogy élvezze a női testet - s mi tagadás, ebben nem volt hiány, sem a számban, sem a hőfokban - , de apja halála óta, immáron 5 éve mindig árvának érezte magát. S nem lehetett mellette szeretett nővére sem, Anna, akit éppen Máriával neveltek azonos zárdában ugyanazon nevelők német földön. Feleséget készítettek fel, Jagelló Annát Habsburg Ferdinándnak, utóbbi testvérét, Habsburg Máriát

pedig Jagelló Lajos cseh és magyar királynak. Lajos azonban leginkább saját maga szerette volna felkészíteni Máriát arra, mit kell tudni egy jó feleségnek annak rendje s módja szerint. Tudta, hogy e téren nyeregben érezheti magát, s amit adhat Máriának az első éjszakán, azt nem adhatta neki még senki más.

-És Anna hercegnő is férjhez megy, most már ténylegesen is, Ferdinándhoz. Megbonthatatlanná válik a Habsburg-Jagelló szövetség. Ez pedig egyenlő Közép-Európával. De felség! Nem csupán nálunk történnek fontos események. V. Károly immár két éve császár. A spanyol trónról átmenetileg át kell ülnie személyesen is a német-római császári trónra. Vagyis el kell mennie Worms-ba, a birodalmi gyűlésbe, és meg kell szerezni valamennyi választófejedelem, minden hercegség és grófság támogatását.

-A francia király ellen, ugye?

-Ha csak erről lenne szó, az is gigászi feladat lenne. De ki tudja, nincs-e I. Ferencnél is nagyobb ellensége Károly császárnak? Mert a francia csapatoktól jó szerencse esetén vissza lehet szerezni Lombardiát vagy Észak-Itália más részét, megakadályozni Ferenc nápolyi hatalmát, visszaállítani a Habsburg területek összefüggő - most a francia Lombardia által széttagolt - egységét Itáliában, megszerezni a pápa támogatását. Ez csak katonai erő kérdése. Erre futná a német birodalomnak. De a szellemet nehezebb legyőzni, mint a katonákat.

-?

-Mi itt Budán még nem érezzük... illetve én érzem, de mások nem... Luther Márton és az általa teremtendő új vallás, talán majd új egyház legalább akkorra ellenfele a német-római császárnak, magának a pápának külön is, mint a Valois-ház kilencedik királya, I. Ferenc. 1517-ben Luther kiszabadította a szellemet, a változás igénye felmérhetetlenné tette a reformáció hatását. Károly császárnak Worms-ban nem csupán hadakat és aranyat kell kérnie birodalmi társaitól. Hanem azt is, hogy ne csatlakozzanak Luther tanaihoz, ne engedjék szétszakítani a római katolikus egyházat, az ezer éves birodalom alapját. És Károlynak azzal kell számolnia, hogy ha nagy nehézségek árán támogatja is

*I. Ferenc francia király trónra lépésének évében*



ebben minden választófejedelem, országaikban a nép másként kezd érezni, gondolkodni. Felső, a birodalmi egység fő akadálya nem az Európában kiújuló hatalmi harc, hanem a reformáció elképzelhetetlenül gyors terjedése. És bevallom, tanaival magam is szimpatizálok.

-De őgróf úr!

-Nem álltam át, Róma hű fia vagyok. De nem tagadhatom, német földön - és én német vagyok - Luther új szellemvilága fényesen kezd ragyogni.

-Őgróf úr, önnek bevallom: hiba volt börtönbe zárni a szultán követét. Ha mindent egybevetek, 1521 legfőbb veszélye ránk nézve nem Luther vagy Ferenc, nem egy újabb székely lázadás vagy a tiltakozás a kényszerből tervezett új pénz alacsony fémtartalma miatt... hanem egy átfogó török támadás. Nem engedhettem a padisah követelésének, inkább meghalnék - de miközben vissza kellett utasítanom, megremegtem. Mi lesz, ha elindul ellenünk? Kérem azonnal Tomori Pált, hívják ide, akár a cellájából is.

-Felső, ezt nem tehetjük. De nem is kell. Meglátogattam múlt héten, éppen emiatt. Hosszasan beszélgettünk, hiszen neki - és Szapolyai Jánosnak - van a legtöbb ismerete a törökökről. Röviden összefoglalom, miként látja Tomori. Tehát: váratlan volt Szelim szultán halála tavaly nyár végén. Azt azonban mindenki tudta, hogy készül valami jelentős hadjáratra. Még halála előtt kiadta az utasításokat egy igen jelentős hadjárat előkészítésére. Nem adta meg azonban a célt, csupán az 1521-re szóló általános mozgósítást, erőösszevonást. Főleg az európai kontinensen tartózkodó, a török által megszállt területeken szervezett úgynevezett ruméliai hadsereg teljes hadrendbe állítását írta elő, a Kis-Ázsia területén szervezett másik nagy hadsereg, az úgynevezett anatóliai hadsereg csak részben készül, részben tartalékra rendezkedik be Perzsiából bármikor érkező veszély elhárítására. Szelim fia, Szulejmán most váratlanul ezt az állapotot örökölte. Vagyis a hadsereg már mozgásra készen áll, s ilyenkor mozgásba is kell hozni, ki kell elégíteni harci igényeit, rablási szándékait, ellátást kell szerezni számára, ki kell próbálni harckészültségét. De hogy mi lesz mozgása-



nak iránya? Senki sem tudja, most, az év elején talán Szulejmán sem. Mindenesetre Tomori úgy gondolja, hogy újra mi leszünk a célpont. Az a kérdés, melyik irányból. 1440-ben már megpróbálták elfoglalni Nándorfehérvárt, 1456-ban Hunyadi János verte szét ott őket. Az biztos, hogy ha Európa ellen indulnak, akkor a Duna-Száva mentén haladhatnak a leggyorsabban a szívb, Buda és Bécs felé. Tomori uram szerint azonban ez még nem eldöntött, mert a törökök nem tudják, mekkora erőket tud szerezni magának a magyar király saját országából és Európából. Annyi bizonyos, hogy az új szultán erőt akar mutatni, s iszonyatosan háborog Budára küldött követének elfogása miatt. Mindazonáltal nem egy csaus miatt robbanna ki a hadjárat. A szultánnak győzelemre van szüksége, különben az elején megbukik. Tomori szerint a mi kezünkben van a sorsa: ha meg tudjuk védeni Nándorfehérvárt, a Szerémséget, akkor újabb évtizedekre visszavetjük őket Európa ellen szőtt terveikben. De Tomori Pál azt is hozzáfűzte: váraink védelme ma erre nem lenne képes. Ezért - bár ő nem kíván többé hadba menni - azt kéri felségedtől, hogy azonnal kezdje felállítani a lehető legerősebb magyar és nemzetközi haderőt.

...

Lajos király az év első hónapjait azzal töltötte, hogy sorra magához hívatta a főurakat, főpapokat. A királyi tanács tagjait. Sőt néha a köznemesség képviselőit is. Nyilvánvaló volt, hogy Magyarországot nem lehet irányítani az utóbbiak nélkül, főleg nem ellenük. Szószólóik, Werbőczy István, Ártándi Pál, aki a köznemesség választott képviselője is az országtanácsban, s be nem vallanak soha, hogy valamennyien a háttérben hatalmi törekvéseket tápláló Szapolyai János hívei. Az erdélyi vajdával szemben kell megtalálni a főurak szövetségét. S magához édesgetni azokat a nagyra vágyókat, akik szeretnék sokra vinni. Ezért is kérte magához Werbőczy István személynököt újabb megbízatással ellátandó.

-István úr. Szeretném megköszönni azt a nagyszerű vitairatot, amelyet nekem külön ajánlással küldött el március elején. Nagyra értékelem, hogy pénzét és

kapcsolatait nem kímélve kinyomatta Bécsben Ambrosius Catharinus olasz domonkos szerzetes összeállítását, melyet akár mi is magunkénak vallhatunk a Luther Márton tanai elleni harcban. Ragyogó érvelést adott ki István uram anyaszentegyházunk védelmében. Éppen ezért is gondoltam arra, hogy elküldöm önt is Worms-ba, a birodalmi gyűlésbe, amelyet maga Károly császár vezet végig, és amelynek fontos napirendje lesz a reformáció elleni harc. Együtt mennek Balbi Jeromos pozsonyi prépost úrral, mint a magyar király követei a birodalmi gyűlésen.

-Felség, hálásan köszönöm, hogy újra alkalmasnak talán országunk képviselőjére, ráadásul Európa eme legjelentősebb fórumán.

-Nem egyszerűen szemlélődniük kell, István úr. Teremtsenek az első pillanattól kezdve minél szélesebb körű kapcsolatot a német fejedelmekkel, s a nevében magával Károly császárral is. Nem is titkolom, s levélben is megírom: féltő, hogy a török szultán hadjáratot indít déli határaink ellen. Mi magunk gyengék vagyunk feltartóztatni az Európa leigázására készülő féktelen oszmánokat. Ezért pénzügyi támogatást, 4000 lovast és 10-12.000 gyalogost kérünk a birodalomtól közös, szent ügyünk védelmére.

-Felség, ekkora erejű támogatással és a mi nemesi bandériumainkkal, felség magyar és cseh seregeivel, zsoldosaival képesek lennénk feltartóztatni bárkit a határainkon - lelkesedett Werbőczy. - Főleg azt kellene elérnünk, hogy megadják a kiképzett, jól felfegyverzett, tűzharcra is kész gyalogságot. A magyar királyság mindig is híres volt lovasságáról - de köztudomású, hogy soha nem volt képzett, begyakorolt, erős gyalogságunk, márpedig a csatákat ma velük és a tüzéséggel lehet véglegesen eldönteni. Az ellenséget megsemmisíteni.

-Járjon sikerrel, István úr, s vigye, akár olvassa is fel a leveletem Worms-ban. És még valamit. Mi, Mária országa, mindig Róma hűséges gyermekei leszünk. De volna egy kérésem. Semmit sem tudunk Luther Mártonról és tanairól, csak mások elbeszéléséből. Ezúttal természetesen nem az én nevében, hanem

*II. Lajos magyar király*



kizárólag a saját kezdeményezésére kérem önt, hívja meg Luther Márton egy ebédre Worms-ban - ott lesz ő is, meghívták nyílt vitára -, ismerje meg tanait tőle. Nem baj az, hogy tudjuk, ki és mi az ellenség. És azért figyelje majd Bölcs Frigyes szász uralkodó viselkedését is, sokat mondhat az is a jövőről. Ő állítólag védelmébe is veszi - ha és amikor tudja - Luthert. Nem egyszerű a helyzet. V. Károlyt most elsősorban a spanyol királyi udvarból hozott tanácsadói és főnemesei veszik körül. Márpedig ők a római katolikus hit legelszántabb védelmezői, s azt kérik Károlytól és a birodalmi gyűléstől, hogyátkozzák ki Luthert, őt és minden vallásújítót, birodalmi átokkal. Szakadás felé közelednénk? Ezért is kérem, legalább valamennyire legyünk tisztában Luther nézeteivel, hívja őt meg, ha teheti. Azt mondják, ő sem vonja kétségben az Írást, és vallja, hogy az értelemnek meg kell hajolnia az Írás szó szerinti szövege előtt, mert nincs fontosabb, mint a mély és elmélyülő hit, egész életünket a Gondviselés hatja át. Próbálja megérteni István úr, hogy mi miatt nem érthetünk egyet vele. És értem én azt is, miért kezdik őt kedvelni a német urak, hiszen a főurak szemében a hit előtt áll a vagyon. Márpedig ha gyorsan elterjednek Luther tanai, akkor az egyház túlzó javaira szeretnék rátenni a kezüket a hercegek, fejedelmek, uralkodók. Ezt akarja Luther? Kit képvisel egyáltalán? István úr, azt hallom, hogy feleségem, a hamarosan, még idén Budára érkező Mária sem veti el Luther Márton nézeteit, érdeklődéssel olvassa azokat, s mint-ha Brandenburgi György uram is... Ebédeljen Lutherrel, a nevemet azonban ki se ejtse.

-De ugye nem vár tőlem vele való egyetértést, felség! Ez ellen tiltakozik az én hitem és hűségem.

-Dehogy, személynök uram, dehogy. Bocsátkozzon vele bátor hitvitába legjobb tudása szerint. Bizonyára sokat segít ebben önnek az éppen most kiadott vitairata, az olasz domonkos szerzetes érvrendszere. Jó, hogy kiadatta. Látja, István úr. Nem mindenben értek egyet Bakócz érsek úrral. De abban igen, ahogyan nagy erővel támogatja a szellem embereit, köztük a nagy európai

humanistákat. S úgy látom, hogy Szatmári György úr, a pécsi püspök is ezt teszi. Mi lenne, ha nem csupán az egyház fői, hanem a nemesség is értené - ha már hatalmat is szeretne gyakorolni a király mellett -, merre tart a reneszánsz, az európai közgondolkodás. Mert nem fogjuk Luther leküzdeni, ha nem ismerjük, merre fejlődik a szellem világa... amely bizony mindig előttünk jár.

-Azt hittem, ön szándékosan tartja távol és nem kedveli Bakócz Tamást, felség.

-Bakócz bíboros úr az én nevelőm volt. Ő állt az egész Magyarország szempontjából létfontosságú Habsburg-Jagelló házassági szerződések mögött, ő és a pécsi püspök, volt kancellárunk, Szatmári György. De most őszinte leszek, ha már német példát hoztunk... így van ez Magyarországon is. Mert bár tisztelet mindkettőjüket, nem érthetek egyet azzal, ahogyan és amekkora vagyont felhalmoztak az évtizedek alatt, főleg Bakócz Tamás. Gazdagabb a királynál, járja ez? Honnan ered ez a kapzsiság? S mi célt szolgál? Nincs igazuk a német uralkodóknak, ha - Lutherre hivatkozva - meg akarják szerezni a főpapok mértéktelen vagyonát? Isten adta ezt nekik? S én, a király kilincselek valamilyen Fugger-ügynöknél, ha fedeznem kell az udvartartás költségeit? Kivívni az ország utálatát, mert hamarosan a jelzetnél alacsonyabb értékű ezüstpénzt veretünk. A "nova moneta" lesz egyenlő Lajossal? Hagyjuk, messzire men-tünk. Utazzon Worms-ba. Érjen haza május 20-ra, 26-án lesz Anna nővérem és Habsburg Ferdinánd esküvője, meghívom a nemesség képviselőit Bécsbe. Remélem, lesz idő, amikor számíthatok az ön és az ön által képviselt közneme-sek támogatására - rossz érzés a tiltakozásaikat hallgatni az országgyűléseken.

-Felség, nekem erre nincs semmi hatásom. De mindenki önt szolgálja.

-Jó lenne ezt tudatnia Szapolyai János erdélyi vajdánkkal is. Legkésőbb május 26-tól biztosan megbékélhet azzal az állapottal, hogy Jagelló Anna soha nem lehet az ő felesége.

Távozásakor nagyot nyelt Werbőczy István. Hízelt a lelkének a helyzet, a királyi bizalom. S talán ki is járt ez neki, minden idők legjelentősebb magyar törvénykezése megalkotójának. De ismerte már az életet... s inkább annak hitt.

*II. Lajos gyermekkori páncélja*



## Magyar a magyar ellen

Csak néhány napra tért vissza a királyi udvarba Lajos legodaadóbb, és a király által leginkább szeretett nevelője, Bornemissza János. Örömmel hallotta, hogy Balbi Jeromos - Girolamo Balbi - is tagja lesz a birodalmi gyűlésre látogató magyar küldöttségnek. Útjukat mintha a sors kötné egybe. Ulászló király közvetlenül a halála előtt, 1516-ban éppen Balbi helyére nevezte ki Bornemissza Jánost fia nevelőjévé, az utóbbi években pedig Pozsonyban együtt járják útjukat, Jeromos atya prépostként, a volt budai főkapitány pedig pozsonyi grófként. Azt azonban nem állhatta Bornemissza, hogy ifjú királya az egyik fő ellenfelét, Werbőczy Istvánt küldi vele Worms-ba, e Magyarország számára létfontosságú gyűlésbe. Nem látja a király, kihez tartozik a személynök? Azt hiszi fiatal hevében, hogy valaha is hidat építhet ő maga és Szapolyai közé, illetve hogy királyként maga lehet a híd a főpapi-főúri rend és a nemesség között? Miért kell növelni az ellenfél erejét?

-Felség, egész Nyugat-Magyarország nagy szeretettel várja az ön családjának kettős esküvőjét a Habsburg-házzal. De ne higgye, hogy ez Magyarország álma. Csak úgy fogadtathatja el ezt a kettős súlyú keresztet a nemességgel, ha... ..mit merészel, János úr?! - förmedt rá a király egykori "atyjára". - Hiszen ön is ezen dolgozott egész életében!

-Felség, nem magamról beszélek. Ha ön azt hiszi, hogy a mostani csend egyben békét is jelent, téved, kérem, bocsássa ezt meg nekem. De nem ezért jöttem. Ma reggel hallottam itt az udvarban, hogy meghalt Bakócz Tamás, Isten nyugalomra bocsássa. Az, ahogyan ő élt és uralkodott saját egyházi ügyeiben, mindent elmond a mai közállapotokról. Majdnem magyar pápa lett, de magányban halt meg Esztergomban. Még életében és hivalkodásában megépíttette magának síremlékül a világ egyik legszebb kápolnáját - de nem csodálkoznék, ha egyszer valaki lerombolná, annyi ellenséget is teremtett magának irdatlan vagyonszerzésével. Szeretett tündökölni abban a pózban, hogy ő Mátyás király alatt

felnőtt igaz magyar, miközben az ön atyjának leghűbb támasza volt a Habsburg-Jagelló házassági szerződésben. Azt hitte, hogy a nemzet szellemi vezetője, miközben most, a legutolsó országgyűlésén kikerülték a szemben jövők, hogy ne kelljen vele beszélgetni. A bukott hősök kora lett Magyarország? Ez a mi egységünk? Bukott Szapolyai és Bakócz, egyébként joggal mindkettő - de ők a két legnagyobb hatalom! Hogyan lehetne őket mellénk állítani a fő veszély ellen? - mert hiszen felség, ne legyen kétsége, jön a török! Május 18-án elindult a szultán Isztambulból a teljes ruméliai sereggel, s nem sokkal később csatlakozott hozzá az anatóliai sereg jelentős része is. Lehet kétség, mi lehet az irányuk, ha éppen ezekben a napokban már elérték Szófiát?

-János úr! Ne legyen igazságtalan. Bakócz Tamás tényleg hatalmas vagyont halmozott fel, de végrendeletében 40.000 aranyat hagyott a kincstárra az ország védelmének erősítésére, a végvárak felfegyverzésére.

-Tudja felség, éppen ön tudhatja, hogy mindig elleneztem Bakócz Tamás, Szapolyai János, Perényi Imre túlzott hatalmát. Egyenként elviselhetetlen törekvéseik vannak, voltak. De a király dolga az, hogy az ellentétek feloldásával az élükre álljon, példát mutasson. Ide jövet azt hallottam, hogy ön nem egyszerűen örömmel fogadta a bíboros hagyatékát, de azonnal elrendelte azt is, hogy a kincstárnak még aznap szolgáltatassák ki Bakócz egyéb kincseit, drágaságait, emléktárgyait. Nem fél attól felség, hogy ezzel haramiák kezébe adja ezt a felgyülemlett értéket? Mert hiszen nyilvánvaló, hogy hamis kezek azonnal megpróbálják messze áron alul megszerezni az árveréseken. Ez a céljuk. Miért nem voltunk kegyesebbek Bakócz bíboros úrral? - aki érseki rangja mellett viselte a konstantinápolyi pátriárka rangját, évtizeden át volt fő- és titkos kancellár -, miért nem tudtuk őt megbecsülni beteges életének utolsó éveiben? Hogy láthatta. érezhette volna, hogy minden értéke a hazáját fogja szolgálni, s aszerint rendelkezett volna mindenéről. Mert hiszen zsoldra sincs pénz a végvárakban, a bánok és vicebánok a saját pénzükből fizetik a tisztjeiket, katonáikat, már ha tudják. Ha szegény és üres a kincstár, miért nem tettük gazdaggá



Bakócz vagyonából? Miért lesz az préda a szemünk láttára? Mit olvas ki ebből a következő halott, aki tehetne országáért, mert vagyona megengedné?

-János uram, ön nagyon elszokott az udvarban kötelező méltóságtól. Ezt teszi a vidéki grófság? Mert igen, Bakócz 40.000 aranya a végvárakat fogja szolgálni! A többiről miért nem rendelkezett így ő maga?

-Mire oda jut valami a pénzből, a fele hiányzik majd. Miért nincs őfelségének saját királyi zsoldos, állandó hadserege, amelyről saját maga gondoskodik? - A gróf már nem is túrtóztette magát. Oly' sokszor lovagolt a térdén a király herceg korában, oly gyakran vívott vele párbajt gyakorlásként, hogy elfelejtette a különbséget. - De nem ezért jöttem önhöz felség. Ezeket megbocsátom, ön az uralkodó, s a jog és a felelősség az öné. DE mit keres Tomori Pál, Magyarország egyetlen harcedzett, bátor vezére a szerzetesek cellájában?!

-Az ő döntése volt, ki másíthatná meg? - Lajos türelmetlensége kiült az arcára, beült a hangjába.

-Az is az ő döntése volt, hogy nem lehetett perjel? Hogy visszaküldték Erdélybe a legtávolabbi végekre? Egyetlen ember van, aki ismeri a déli végvári rendszerünket, az első és a második várvonalat, azok összefüggéseit és hiányosságait, és most imádkozik egy zsámolyon éhesen? Ő az, aki fel tudja mérni, mit jelent a Duna déli védvonalán, hogy régóta török kézen van Szendrő, és hogy a Duna-Száva vonal több száz kilométeres térségében - Szendrő kiesésével - csupán Nándorfehérvár és Szabács jelent ellenállási lehetőséget. Ha ezeket elfoglalja a török, akkor a második, tőlük északra eső védelmi vonal értékelhetetlen gyenge várakból, castrumokból, castellumokból és védhetetlen városokból áll. Volt már felség Zimonyban, Nándorfehérvárral szemben, a Duna túlsó, déli oldalán? Amire lassanként azt kell mondanunk, hogy a "török oldalán", hiszen előbb-utóbb a Szerémségben úgy jár-kei a török, mintha a szülőföldjén lenne. Ha Zimonyt elfoglalják, onnan belátnak Nándorfehérvár udvarára - vagyis Magyarország testébe. S onnan szét is lövik. Felség, nevezze ki főparancsnoknak Tomori Pált.

-Tomori úr abba betegedett bele lelkileg, hogy egymás után kétszer is váratlanul elhunyt a kiszemelt felesége.

-Ez ámitás, felség. Hadvezérek nem szoktak belerokkanni menyasszonyok halálába. A vezérek a csatatéren szoktak meghalni. De ha már így van, nincs akkora hatalma felségednek, hogy kiszemelt és hozzá adott volna valakit az ország legfőbb nemeseinek szép leányai közül? Jött-ment külföldi követek, tanácsadók azonnal találnak itt - kapnak közvetítve - gazdag báró-lányokat, csak a kardhoz nőtt Tomori Pálnak nem jut senki? Gondolt erre valaki?

-Elég legyen, János úr. Ön már elköszönt az udvartól. És hamarosan itt lesz Habsburg Mária és teljes kísérete, nem tűröm az ilyen idegen ellenes hangot. Tomori úr a saját sorsa gondnoka. Szulejmán barbár hada pedig nélküle is találkozik a kardunkkal.

-Felség, igaza van. Jobb nekem Pozsony. De egyet ne felejtsem. Én leszek az utolsó, aki cserben hagyja, elárulja felségedet, vagy családját. Nem jó ez a nyűg, de cipelem, mert ilyen az életem. És Pozsony közel van Bécshez, ha ennek valaha is lenne jelentősége - Bornemissza gondterhelten hátrált ki a trónteremből.

*Az oszmán birodalom*



## Szulejmán

-Akinek nincs hazája, annak nincs ereje. Akinek nincs ereje, nem lesz hazája sohase. - Szulejmán megvető mozdulattal mutatott a térképre pasái, bégjei előtt a Szófiában összehívott díván ülésén. A haditanács tagjai most először ültek össze azóta, hogy májusban elindultak az új hadjáratra, azt is csak ott tudták meg, hogy Magyarország ellen. S Magyarország Budát jelent. - Márpedig a magyaroknak idegen királyaik vannak, hazátlan házalókat választanak maguknak. Sorsuk megpecsételődött, soha nem lesznek képesek áldozni közös hadi célért.

-Jahja-pasa-oglu Bali bég Boszniából pontosan nyomon követi a magyarok katonai erejét a végvárakban és a Dunától északra fekvő területekről is információkat gyűjtött - teszi hozzá Piri Mehmed nagyvezír. - Méltóságos padisah, minden kockázat nélkül támadhatjuk meg egész déli védvonalukat, s Nándorfehérvár eleste után egészen Eszékig nyílik meg az út a Duna nyugati partvidékén. Katonailag őrizhetetlen terület, mint kés a vajon megyünk majd át rajta. Eszék után pedig ott a Dráva, s mire a magyarok felébrednek, átkelünk rajta, mi állíthat meg bennünket Budáig?

-Lassabban, pasák. Értünk el először a Duna-Száva torkolatáig, a Szerémség térségéig, ahonnan közvetlen kapcsolatot tudunk építeni nyugat, Bosznia felé.

-Méltóságos padisah. Azt javaslom, hogy először a legerősebb pontot, Nándorfehérvárt foglaljuk el. Csapatainknak ez óriási erkölcsi elégtételt jelentene az 1456-os vereségért, másrészt onnan észak felé haladva védtelen Magyarország - fejtette ki a térkép előtt Piri Mehmed nagyvezír.

-A magunk részéről Szendrőről keleti irányból haladva a Duna mentén óriási nyomást tudunk gyakorolni Nándorfehérvárra. Most látszik csak annak a jelentősége, hogy immáron fél évszázada minden helyzetben megvédtük, megtartottuk magunknak ezt a kiemelkedően erős várat - tette hozzá Hüsrev szendrői bég. Tizenötezer, várharcokhoz szokott katonát tudunk összevonni Nándorfe-

hérvár keleti irányból történő elszigetelésére, bekerítésére. Garantálom, hogy egyetlen komoly ellenséges erővel sem kell megvívunk. Évtizedek során megtisztítottuk az egész vidéket. Tomori Pál, néha Szapolyai János csapatai okoztak ugyan meglepetéseket, de ez mind elszigetelt akció volt részükről. Mátyás király után a magyar uralkodó körök mintha lemondtak volna erről a várról és környékéről, mondván: úgyis a szerb királyoké volt valaha. Megfeleltek arról, hogy janicsárok lakják már Szendrőt, nem szerb martalócok. -És mit mond a támadás lehetséges fő irányáról a harmadvezér, a ruméliai csapatok közvetlen parancsnoka? - fordult Szulejmán Ahmed pasához. - Mit és miért azt?

-Egyszerű a válaszom: Szabács várának azonnali elfoglalása. Ahogyan Szendrő keletre, úgy fekszik Szabács nyugatra Nándorfehérvártól. Elismerem, hogy minden Magyarország elleni hadjáratunk kulcsa Nándorfehérvár, a Duna és a Száva találkozása, a budai királyság kulcserődje. De éppen ezért javaslom Szabácsot. Szorítsuk harapófogóba Nándorfehérvár őrségét. Esélyük se legyen másra, mint a megadásra, a fejvesztett menekülésre. A vár ugyanis nagyon erős, kellemetlen emlékeink vannak Hunyadi János óta. Nagy ellenállás esetén sok katonát veszítenénk mi is. Ezért tegyük kilátástalanná a sorsukat.

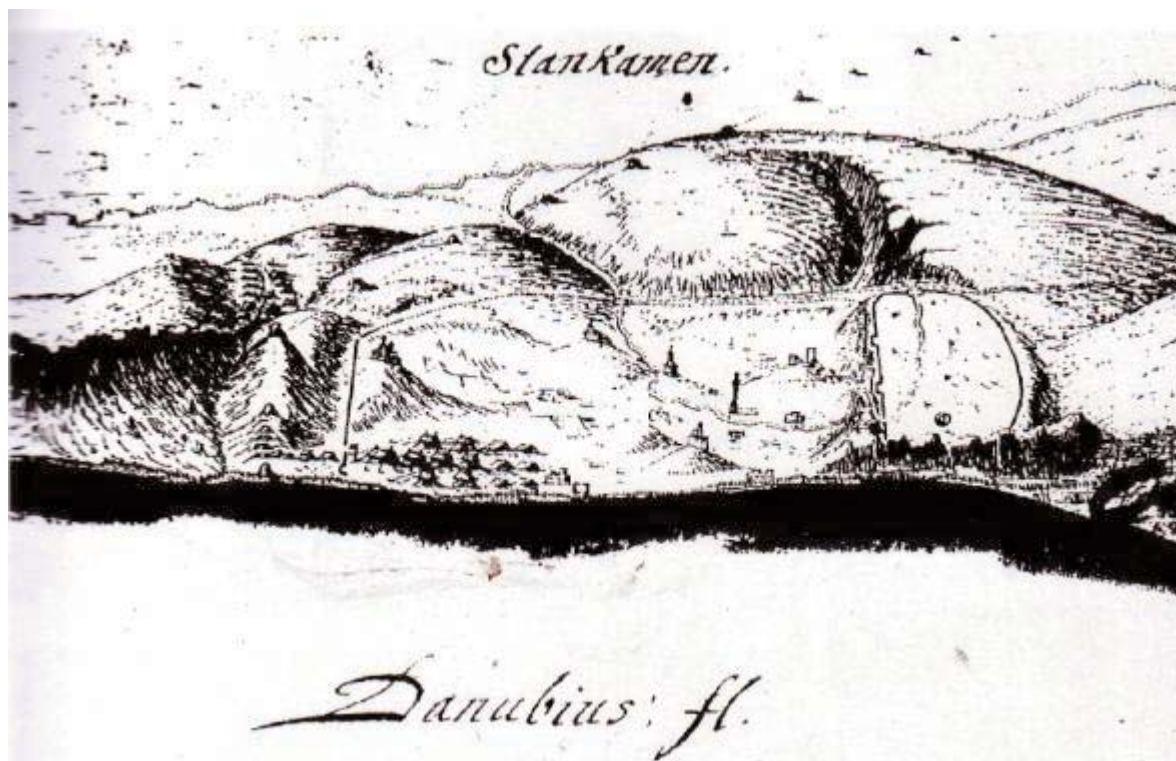
-Márpedig nem akarok túl nagy vérveszteséget katonáim között. Ez a legerősebb hadseregünk, amit Európa ellen küldtünk 1456 óta. 60.000 szpáhi, janicsár, a világ legerősebb tüzérsége, s persze legalább ennyi kísérő, segéderő. Kíméljük meg őket. Ezért én is Szabácsot javaslom. Van ennek kockázata, nagyvezírem, de enyém a felelősség. A kockázat pedig az, hogy a magyarok a kitérő szabácsi hadműveletünk ideje alatt valahogyan komoly katonai támogatást szereznek a szövetségeseiktől, Ferdinánd osztrák főhercegtől, Károly császártól, a cseh és morva királyságból, ahol szintén ez a tacsó Lajos hordja a koronát a fején - bár néha úgy tűnik, a hóna alatt hordozgatja.

-Mennyire valós a veszély, hogy a nyugati országok gyors támogatást nyújtanak? - kérdezte a másodvezér, Musztafa pasa. A szultán kiterítette Európa

*Szabács vára*



*Szalánkemén vára*



térképét, külön kiegészítve Észak-Ázsia és Észak-Afrika mappáival. Lassan magyarázta azt, amin uralkodása kezdete óta, csaknem egy éve minden idejében gondolkodott:

-Európa válságos helyzetben van, oly nagyon, mint még soha az elmúlt századokban. Lehetne éppen legvirágzóbb állapotában is, hiszen ömlik hozzá a világ gazdagsága, de szerencsénkre a mohóság és saját állapotainak túléltsége szétrázza minden erejét. Mindenki maga akar nyerni, mint az ostoba szerencsejátékosok. Magyarország csak egy kicsiny pont ebben a nagy játszmában, de éppen ezért itt kezdjük: beledöfjük a törünket Európa testébe.

A pasák feszült figyelemmel hallgatták az uralkodót. Akinek ugyan nem volt még katonai tapasztalata, de hatalma egyetlen és megkérdőjelezhetetlen acélgolyó, mint a Föld magmája.

-Ha a hit és a hatalom elválik, abból válság lesz. Különösen, ha a hit is kettéválik. Mi, Allah gyermekei megvalósítottuk a hit és az állam egységét. Európában éppen az ellenkezője játszódik szinte minden percben. Ki az uralkodó? A német-római császár? Vagy a spanyol király? És ha a kettő ugyanaz? És önmagával kerül ellentétbe, mert nem tudja ellátni egész Európa, sőt az Újvilág fölötti uralmának feladatait. Ki az uralkodó? Minden király ura, a pápa? Lehetne, ha Európát a hit vezényelné. De őket most a hit elhagyása, a humanisták és a reneszánsz vezényli, persze állandó ütközetben a hit házával, az egyházzal. Egyesült erővel gyengítik egymást. És ki még az úr? I. Ferenc francia király, aki soha nem fogja elismerni nagy riválisa, a császár és spanyol király fölényét, sem Lombardiában, Itália északi részén, sem délen, Nápolyban. Vagy talán az angol király, aki mindenkitől eltérő utat jár, szakított az egyházzal, s ide-oda lavírozik az ellenkező királyok között, mindenkiből hasznot húzva? Van ura Európának? Nincs. Van hite Európának? Nos, ez sokáig összetartotta a pápa mindenki fölötti és mindenki között közvetítő hatalmán keresztül. De tudjuk már, hogy ez sem igaz többé. A reneszánsz, az ő örök és hitetlen megújulási vágyuk megteremtette az ellenállást Rómával szemben - nem tudják még,



milyen pusztítást hoz soraikban az egyház bomlása, a máris terjedő reformáció német, németalföldi, svájci földön. A királyok konkurenciáját még ki lehet egyensúlyozni valahogyan. De a hit, a szellem nem tűri a versenytársat, kizárólagosságra törekszik, s ennek a buzgalomnak az útját a máglyák szokták kivilágítani. Égesd magadat, Európa, szép a fényed!

A szultán az ujjával végigment a Duna vonalán, a Fekete-tengertől egészen frank földig.

-Ez itt a mienk. És azért a mienk, mert kell nekünk. És azért kell nekünk, mert nekik nem kell. Az ököl harcol a görcsösen széttárt ujjakkal. Tehát Szabács! Mert ezek soha nem fognak egyesülni. A francia király hamarabb köt velünk szövetséget, mint Károllyal. Velence előbb fog velünk tárgyalni, mint a pápának engedni. A német választófejedelmek hamarabb állnak át a reformáció oldalára, mint hogy elismernék Károly, a spanyol király császári mindenhatóságát. Ők alkuszok. Mi Allah fiai. Addig megyünk felfelé a Duna mentén, ameddig akarunk. Lajos azzal akart kicsúfolni, hogy elfogta a követünket. Olyan ez, mint mikor a kis gyerek dühében bátran leköpi a Napot. A fejét majd részleteibe vágva elküldjük az európai koronás főeknek. És a parancsaim:

-Hüszrev pasa, tizenötezer katonával Szendrőről indulva azonnal körülzárja keletről Nándorfehérvárt. Értesültünk róla, hogy a két parancsnok, Hédervári Ferenc és Török Bálint bánok nincsenek a várban, felelőtlenül a helyetteseikre bízta az egyébként is csekély, hétszáz fős őrséget, a vár védelmét. Mintha nekik és királyuknak fogalma se lenne arról, hogy százszor akkora erővel támadunk.

-A ruméliai seregek vezetését átadom végrehajtásra Ahmed pasának. Azonnal támadja meg Szabácsot. Logodi Simon és Torma András vicebánok serege a mienkhez képest elenyésző, az utolsó köig romboljuk le a várat. Mire oda érkezem az irányításom alatt tartott csapatokkal, ne lássak egyetlen élő magyar katonát sem. És azonnal kezdjék el a híd építését a Száván, hogy át tudjunk kelni és irányt vegyünk Magyarország fő területei, elsősorban a Drávát elérve

és az azon való átkelést kezdeményezve. Olyan hidat építsenek, amely kibírja az egész hadsereg átszállítását a Száván. Ezzel egyben nyugatról is átkaroljuk Nándorfehérvárt, ami nem sikerült dicső őseimnek 1456-ban.

-Ezzel párhuzamosan foglaljuk el és tisztítsuk meg az egész Szerémséget. Vegyük be a várakat, Baricsot, Kölpényt, Dobrinivát, Cserögöt. A másodvezér, Musztafa pasa foglalja el Szalánkemént és környékét, Jahja-pasa-oglu Bali bég csapatai pedig száguldják végig az egész Szerémséget, ejtsenek foglyokat, pusztítsák el az erődítményeket, hogy senki ne maradjon a hátunkban. Ha kell, Bali bég is csatlakozzon Musztafa pasához Szalánkemén elfoglalásában.

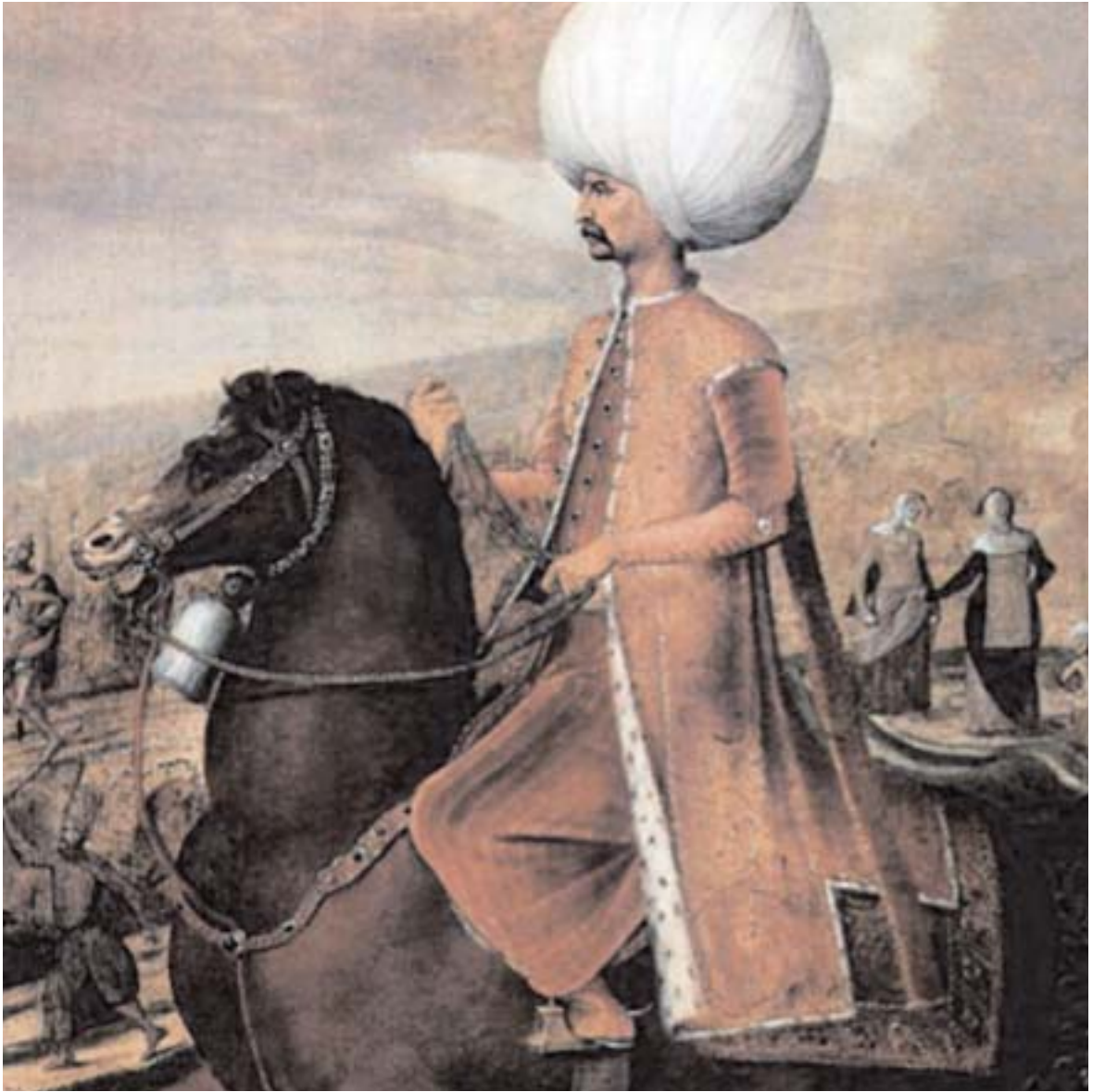
-Ha Hüszrev pasa befejezte Nándorfehérvár bekerítését keletről, azonnal lásson hozzá a várral szemben álló Zimony városának elfoglalásához, a várost égessék porig, onnan is lőni fogjuk Nándorfehérvárt. És persze gyalogolják bele a sárba a zimonyi várat is. Magyar védők mellett szerb katonák, Nándorfehérvárról kiszorult naszádos harcosok is védik a várat, s tudjuk, hogy a halálra is elszánt kapitányuk, Szkoblics Markó soha nem fogja megadni magát, mint ahogyan katonái sem. Áztassák bele a vérüket a földbe, a bátor kapitány feje pedig díszítse majd a sátramot.

-Ha Zimonyt bevettük, Piri Mehmed fővezír csapatai teljesen kerítsék be Nándorfehérvárt, kezdjék meg a falak lövetését, rombolják le Zimonyból a külső bástyákat, védelmi vonalakat, szorítsák vissza a fellegrába a védőket - ott égetjük el őket mind egy szálig. EL KELL foglalnunk Nándorfehérvárt!!!

A szultán ledobta a földre Magyarország térképét.

-Pasák. Most elkezdődött június második fele. Itt ülünk Szófiában, indulásra készen. Mutassuk meg a gyauroknak, mire vagyunk képesek másfél hónap alatt, a nekünk kedvező forró nyárban. Augusztus elsején azt akarom látni, hogy hetvenezer bátor, képzett katonám és százezer tovább kísérőm felsorakozott előttem a részben szétlőtt Nándorfehérvár falai előtt, és intésemre megkezdődik a vár ostromát. Itt most nincs Hunyadi János. Itt most még egy gyerek király se lesz ott. Otthon téblábol majd valahol. Küldjünk neki hintalovat.

*Szulejmán*



## **Az első Mohács - elhallgatnak a harangok Nándorfehérváron**

-Felség, már most is késő!

-Soha nem késő, Werbőczy uram, soha. A német uralkodók velünk tartanak.

-Minden bizonnyal, felség, tartanak, tartanak. Bár nem állíthatom, hogy katonákat is küldenek. Nem én kellettem volna oda, a birodalmi gyűlésbe, kicsi az én súlyom V. Károly szemében. A német fejedelmek talán sértve is érezték magukat. Mert hiába lett a császár titkára az erdélyi származású Maximilianus Transylvanus, aki láthatóan meg is próbált segíteni nekünk a birodalmi seregek megszavazásában, végsősoron Maximilianus úr is német, s nem magyar.

-Mit küldenek, azt mondja meg, István úr? Mikor érkeznek a birodalmi seregek?

-Felség, az általunk kért csaknem 20.000 lovas és gyalogos zsoldos helyett mindössze 4.000 katonát szavaztak meg nagy nehezen. Számukra a mi déli határunk csak egy vonal Európában, alig jelentős, Nándorfehérvár pedig egy pont, ami nehezen kivehető a térképen. Védjük meg, ha a mienk - ez volt a közhangulat. Felség, Európában leáldozott a keresztes hadjáratok szellemének, ez senkit sem érdekel. Károly még saját öccse, Ferdinánd katonai helyzetére sincs tekintettel, annyira leköti a figyelmét Ferenc király itáliai terjeszkedése. Most, amikor a két Miksa-unokának, Károly királynak-császárnak és Ferdinánd főhercegnek osztozniuk kellett az osztrák örökös tartományok kormányzásában, Károly átadta ugyan öccsének az osztrák hercegségek javarészét, de úgy alakítva, hogy a török által veszélyeztetett déli, délkeleti területek kerültek Ferdinándhoz, míg Károlynál maradt több olyan fontos grófság, hercegség, tartomány, amely amúgy meg gazdagsága miatt szolgálhatná Ferdinánd katonai felkészülését. Tehát még ebben sem tudtak megegyezni, holott Károlyé már a fél világ. Nyilván újra kell majd tárgyalniuk ezt, s meg is teszik, ha érezhetővé válik a török előretörés. Most azonban senki nem foglalkozik ezzel.

-Mit kezdünk négyezer katonával? - csattant föl a király hangja.

-Félek, hogy ez nem okoz most gondot. El se indulnak, ide se érkeznek, ne számítson rájuk, felség.

A király a jelen levő Drágffy Jánoshoz és a köznemeseket képviseli Ártándi Pálhoz fordult.

-Urak, hallották? Egyedül kellene kiállnunk a török támadás ellen?

-Felség, ezt eddig is tudhattuk - motyogta bátortalanul Drágffy.

-És most mi lesz? - Brandenburgi Györgyhöz fordult. - Nyár eleje van, a törökök erőltetett menetben vonulnak felénk a Balkánon. Azonnal hadsereget kell szerveznünk, azonnal!

-Miből, felség? Önnek nincs saját serege. Ha az országgyűlés megszavazná, akkor lehetne adókat emelni és elrendelni a bandériumok kiállítását és hadba vonulását. Ide hívhatna cseh zsoldosokat is. Tárgyalnia kellene Szapolyai Jánossal, hogy csatlakoztassa önhöz a seregét, végre egyszer. De felség! Minderre most nincs időnk!

-Azonnal hadba indulunk. Elrendelem, hogy három pontosan gyülekezzenek a nemesi hadak! Mi van Bakócz vagyonával? Elrendelem, hogy adják el az elérhető legmagasabb áron szépmívű asztali készleteit, bútorait, ékszereit, szőnyeget, a kelméket, lovait, hintóit, jószágait!

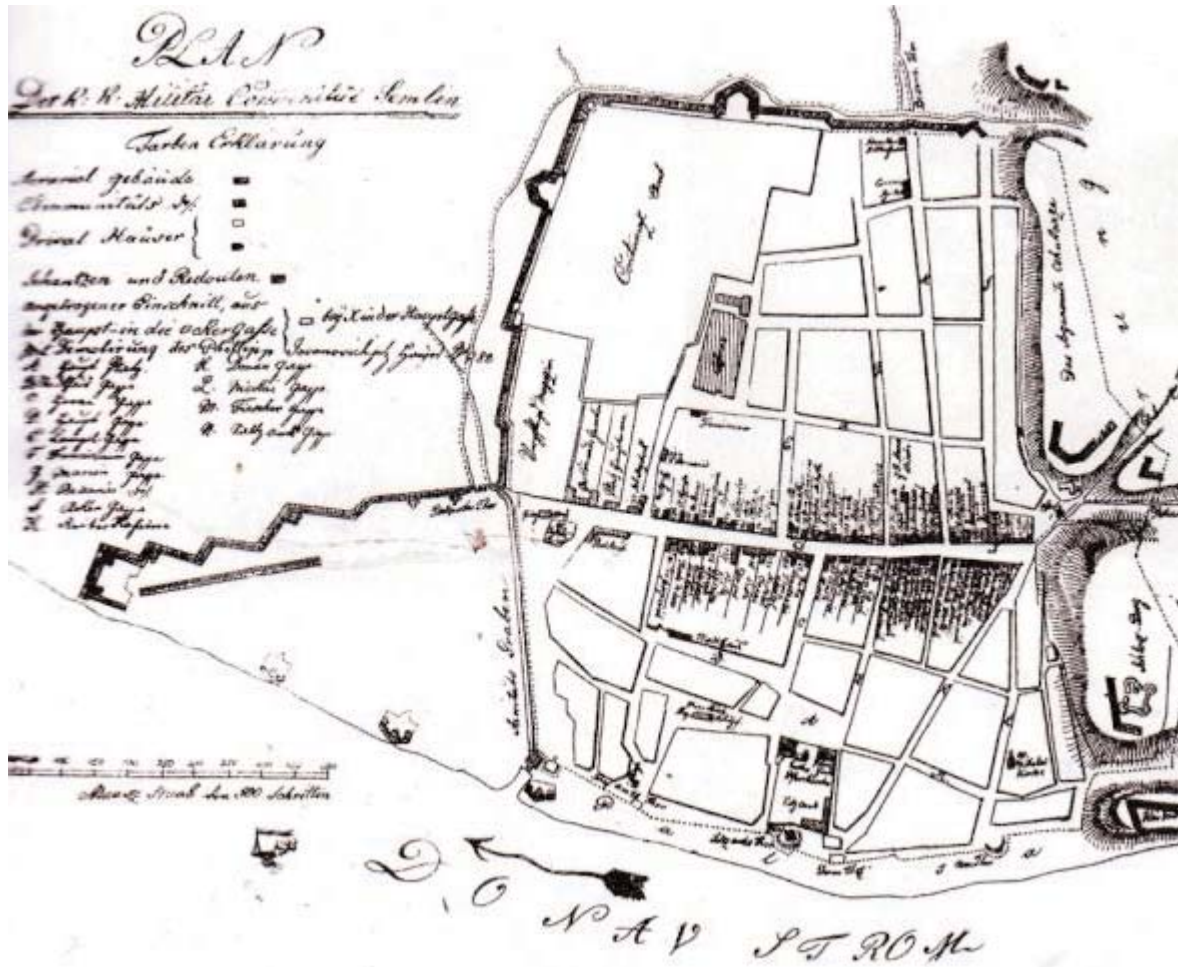
-Felség, azokat az udvar emberei már lefoglalták és azonnal el is árverezték, rögtön az érsek úr halála utáni napokban, a kalmárok mind elvitték egyetlen óra alatt. A pénzt a kincstár az udvar fenntartására fordította, hiteleket fizettünk vissza.

-Nem érdekel! Elrendelem! Ez az önök hazája, nem?! Elrendelem, hogy azonnal lássanak hozzá az ezüstartalmú dénárjaim kibocsátásához, és kötelező árfolyamot írok elő e nova moneta csereértékéhez. A saját bandériumomat és a palota, valamint egyéb királyi várak zsoldosait, a testőrségemet kérem ide, Budára összevonni, innen indulunk Tolna, Mohács vagy Bába felé. Báthori István nádor vezetése alatt gyülekezzenek azok a főnemesi csapatok és harcra kötelező köznemesek, akiket a Szerémség felé irányítunk majd - ők egyelőre a

*Zimony vára*



Zimony alaprajza



Duna partján, Péterváradnál gyülekezzenek. Üzenem Szapolyai János vajdának, hogy Erdélyből a Maros mentén, a Tiszán átkelve vonuljon a Duna-Tisza kö-zé és onnan dél felé. Üssön tábornak Bács vára és Futak vára mellett.

-Felség, azt hiszem, ez nagy hiba! Össze kellene vonni a csapatainkat egyetlen fontos ponton. Július eleje van, mire mindenki megérkezik a tábora, augusztus vége lesz legjobb esetben is. Ha szétszórva gyülekezünk, mikorra tudunk egyesülni.

-Elrendelem igenis a haditanácsnak a következőket: csapataink a három táborban gyülekezzenek, s mire a törökök Nándorfehérvár alá érnek...

-...felség, már elkezdtek körbevenni a várost Szendrő és Szabács felől!

-Mit mond?

-Hogy egyetlen választásunk van: valamennyi erőnkkel megindulunk egyenesen Nándorfehérvár felmentésére. Ezer ember sincs ott, halált megvető bátorsággal is csak napokig, hetekig tudják tartani a várost. Tény, hogy mire odaérünk, a törökök megkezdik az ostromot. Csak azt tehetjük, amit Hunyadi és Kapisztrán is tett: kíméletlen harcban feltörjük a török ostromgyűrűt.

-Mit mond?... - A király tehetetlenül hanyatlott vissza a trónjára. - Miért nem szóltak erről korábban? - ordította magán kívül. - Hát engem senki sem tájékoztat?

-És felség! Jelöljön ki mást Báthori István nádor helyett a péterváradi tábor vezetésére! - szólt csendesén Drágffy.

-Ehhez magának mi köze?

-Nekem semmi. De azt ne várja, felség, hogy egyesül egymással két olyan sereg, amelynek egy részről Szapolyai, más részről Báthori a vezére. Hamarabb folyik a Duna vissza északra, mintsem hogy ők összefogjanak.

A király először felpattant dühében és az öklét magasba rántotta, majd erőteljesen visszazuhant a székébe.

-Báthori helyett magát jelölöm, Drágffy gróf! Mi az, hogy gyűlölik egymást? Ilyenkor? Mennyi időbe kerül, míg a három tábor teljes létszámban összegyűl?



-Másfél hónap, augusztus vége, szeptember eleje. De akkor még külön leszünk. Hogyan és hova tovább? - Brodarics István kancellár nyelve igen akadozott, hogy jön ő ahhoz, hogy beleszóljon a királyi tanács dolgába. - Mert tisztelt haditanács, azé az egész Duna-medence, akié Nándorfehérvár. Mi tudjuk, hogy soha el nem veszíthetjük. A szultán tudja, hogy elnyerése nélkül nem jöhet tovább észak felé, mert meztelen marad a háta...

A király tanácstalanul mászkált fel s alá. Eljött tehát az ő nagykorúsága. Felnőtt király lett, ide várja feleségét, Európa legerősebb családjának lányát, igazi koronás fő egy nagy ország élén. De e percben nincs senki, aki utána indulna, hogy rohanjanak a török megállítására. Szegény király egy majd-országban. Erre volt jó az a csaknem békés fél évszázad, amely alatt lényegében soha nem kellett hadba vonulni, harcba bocsátkozni a magyar királyi seregeknek és főuraik bandériumainak? Az egyetlen erény, ha szétkergethetik a szomszéd főúr jobbágysáit, karddal verve a hátukat? - vagy vérbe tiporva Dózsa kereszties háborúba hívott nincstelenjeit. Nincs most senki, se főúr, se polgár, se paraszt, se öreg vitéz a volt fekete seregből, aki kardot rántana...

...Ha Isten akkora szemet adna neki, hogy átlásson egész országán, s tudja, mikor mi s hol történik... de ez a királyoknak se adatott meg. Mert mikor végül nagy nehezen útnak indult a király s néhány ezer katonája Budáról augusztus 8-án Nándorfehérvár felmentésére, az ország kapujának megvédésére, mit látott volna ugyanezen a reggelen a végtelen távcsövön? Véres jeleneteket. A szultán csapatai ekkor már 8 napja folyamatosan támadják a várost, szétlőtték a vár külső falait, naponta indít rohamokat sok tízezer harcos. És e napon, augusztus 8-án, míg a király lassan poroszkál Tétény felé a nyári porban, a törökök mindhárom lehetséges irányból általános rohamot indítanak, elfoglalják az egész várost és a vízivárat, rabolnak, gyújtogatnak, zászlóikat lobogtatja a szél. S az immáron hetek óta folyó harc drámai fázisaként a megmaradt néhány száz védő - még mindig távolba szökött kapitányaiktól cserben hagyva, tétovázó vicebánok vezetésével - nem tehet mást, mint visszaroohan a

fellegrárba és magára zárja azt - bezárja magát a pokolba. De kitart, mert hős, és magyar, és fél, hogy ha megadja magát, úgylis felkoncolják. És főleg mert minden órában abban bízik, hogy felmenti őket a király és Európa serege. Pokoli harc kezdődik a belső vár megvédéséért. Szulejmán és tüzérsége döbben-ten nézi, hogy nem tudta kifüstölni őket az elmúlt hetekben. Meg vannak győ-ződve arról, hogy nem voltak helyesek az információk: nem lehet igaz, hogy csupán néhány száz katona tartja fenn hetek óta a világ legnagyobb hadseregét. Vajon tényleg megjön Lajos és európai zsoldos serege? És igaz lenne, hogy Szapolyai János hamarosan csatlakozik a király hadához és egyesülve megtá-madják őt itt a Duna-Száva torkolatban, mint Hunyadi? Szapolyai kivel van?

Poroszkál dél felé a király csapata, gyülekeznek a péterváradai táborban is, bár Szapolyai seregei igen kelletlenül haladnak Bács felé. De van remény. Megjött a hír, Isten ajándéka, nem kell többé attól félni, hogy Szulejmán Szabácsnál átkel a Száván és hátba támadja Nándorfehérvárt vagy a felmentésére igyekvő királyi csapatokat. Nem kell félni, mert a szultán Szávára épített hídját várat-lanul elmosta az áradó folyó, lehetetlen átkelni Magyarország felé. Ha tehát Nándorfehérvárnál meg tudják állítani a szultánt, vissza is vethetik, mint egy-kor, 65 éve.

Csakhogy... hol vannak itt királyi csapatok. Ha mindenki elné időben a tábort, akár 40-50.000 katonát is összevonhatnának. De van, aki még el sem in-dult. A király kis serege önmagában alkalmatlan külön műveletre. Vezérlő tisztjeik nincsenek, hadat senki nem járt. Bornemissza Pozsonyban, Tomori szerzetesi cellában. A király csillogó vértben, amiben igen szép látvány a lova-gi tornákon, bajviadalokon, ügyesen kezeli a fegyvert, bátor legény a budai vár díszletei között. De ide hadvezér kellene, nem tornász. S valaki, akire hallgat-nak azok, akik egymásra sose.

A király nem kapta meg Isten világlátó távcsövét. Ha látna rajta, egy lépést sem tenne tovább. Augusztus 27. van, kelletlenül bandukolnak Mohács felé. A hírek szerint Szapolyai már tábort foglalt Futaknál, s Drágffy zászlaja alatt

közelednek a nádor csapatai Pétervárad felé. De mi haszna? E napon a szultán világosan látja, hogy a falak hamarosan ráomlanak a védőkre. Tüzérségi össz-tűz után az aknászok a falak alá rohannak, aláaknázzák azokat, s sikeresen felrobbantják a fellegvár leginkább védhető pontját, a Kölest. Éktelen por, tűz. Janicsárok rohama újra, és... a szultán nem hisz a szemének. A romok közül újabb lándzsák nyúlnak ki, kardok villannak, puszkagolyók röppennek, a rohamot visszaverik a láthatatlan harcosok. Másnap az egyik alparancsnok, Móre Mihály vicebán nem áztatja magát tovább: áruló lesz, kiszökik a törökökhöz, s tájékoztatja őket a védelem gyengeségéről.

Parancsnok társa, Oláh Balázs sem folytathatja így a harcot, darabokra vágnák őket és a megmaradt lakosságot. Egy hónapja védik a várat, amelyet más talán az első napon feladott volna. Egy hónapot adtak a magyar királyi seregeknek, hogy ide érjenek s felvegyék a harcot - s még hír sincs róluk. Elárulták a saját országukat, király, főpapság, főurak, nemesek: áruló az ország?! Hisz' mi lesz itt, ha Nándorfehérvár elesik? Szultánt választ magának Magyarország? Európa jóváhagyásával?

Akkor legalább éljük túl! Mi, hetvenen! Amikor majd meglátja a hatalmas török sereg, hogy néhány tucat emberrel szemben harcolt, mire futja még nekik? Vége a nyárnak! Hova indulna tovább a szultán? Esetleg belefutna a rá váró magyar hadseregbe valahol Mohácsnál, vagy lentebb, Péterváradnál? Ez volna a rettenetes török had, amelyet néhány száz halálra elszánt katona megfoszt a teljes győzelemtől, Magyarország megszállásától? A török birodalom területe, lakóinak száma, mozgósítható erőforrása sokszorosa a magyarénak, s bár hada részben gyülevész tömeg, de kiképzett janicsárjai, szpáhijai, tüzérsége egyetlen mozdulatra, a szultán egyetlen intésére olyan elsöprő mozgásba lendül, amilyenről az európai királyok álmodni sem tudnak, hiszen erejük attól függ, milyen alkukat képesek kötni, mit tudnak kikönyörögni saját nemességüktől. Lajos semmit. Kelletlen mutogatást egymásra. Közönyt. A békés korszak hozta tespedtséget, a szerzés vágyát. Gyalogsága, tüzérsége semmi!

*Nándorfehérvár a török megszállás után*



Isten távcsövén Lajos láthatta volna, hogy mikor ő reggelizik augusztus 29-én s udvarnokaival tervezget, aközben 70 rongyos katona megalázottan kivonul a várból, örül, ha nem tépik szét - a megmaradt lakosságot pedig rabszolgaként elindítják Isztambul irányába, örülhetnek, hogy halál helyett dolgozhatnak majd idegen uraknak. Bali bég, a boszniai vezér kezébe veheti Dél-Kelet-Európa kulcsát. Mostantól ő mondja meg, meddig jöhet délre magyar a saját országában. S hogy mikor jön egy újabb tördöfés.

A szultán hadjárata - melynek célja sem volt világos három-négy hónapja - eddig tartott. Övé a Duna-medence bejárata, többé nem lehet feltartóztatni, ha északra indul, s főleg nem lehet hátba támadni. A Száva hídjának elsöprésével csökkent a támadás éle, de talán nem is kellett ennél több. Anatóliai hadseregének jó részét otthon kellett tartania a perzsa veszély elhárítására, s ki tudja, mekkora magyar erővel találta volna szemben magát.

Ő sem kapta meg Allah távcsövét. Ha látna rajta, nem Isztambulba indulna két hét elteltével, hanem azonnal a Dráva, Eszék felé, s onnan tovább, Bába, Mohács irányában, akár fel Budáig. Látná-hallaná, hogy Bátán a hetvenkedő királyi haditanács milyen bátor döntést hoz: Igen, előre! Vissza kell foglalni Nándorfehérvárt. Melyet megvédeni nem tudtak, de most visszavenni - mi az a magyarnak, ha hős királya van! Gyerekjáték - gyerek királynak.

Isten - aki szereti és védi a hőseket - utálja a gyávákat. A tétovázó, bátortalan magyar katonai táborban kitör a járvány. Hunyadit a győzelem után vitte el. A gyávákat a győzelem helyett, a szégyen bélyegével küldi haza. Maga a király is elkapja, védjük életünket, usgyi a palotába? Tábort bontanak Mohácsnál, hisz' jön az ősz, hideg is lesz, sok eső, jobb Budán. Így indult haza 1521 őszének elején mindkét uralkodó: az egyik délre, a másik északra. Az egyik élő, a másik halott - csak még nem mondták meg az orvosai.

Magyaros virtus, ó! Megmutatjuk még, gaz török, fejedet vesszük még, szultán! Majd jövőre! Egy év múlva visszajövünk. Mindenki hoz magával legalább még egy embert! Vagy kettőt! Jövőre, ugyanitt!

Ám nem itt kellene, nem Mohácsnál. Még csak nem is Péterváradon. Hanem lentebb, ott, ahol kellett volna: Nándorfehérvárnál. Amelyet elképesztő erővel és tempóban épít újjá Bali bég. Mellette, tőle nyugatra, Szabácsba pedig összehordják valamennyi elfoglalt szerémségi vár kövét, felépítik újra a fontos várat a Száván. Mert ők is úgy vannak vele: visszajövünk! Addig meg itt maradunk.

Van viszont a magyaroknak egy hatalmas előnyük, ami nincs a törököknek. Van nekünk országgyűlésünk, minden évben, ha kell, kettő is. Hónapokig. Íme, most sem történt semmi nagy dolog velünk, jártuk a hadat, de nem ment... október második felében összegyűlik az ország - nemességének - apraja-nagyja Budán. Hát persze, valahogy' meg kellene védeni Nándorfehérvárt. Adót, adót, szavazzunk. S ismét megszavazzák. Szabácsot is vissza? Adót, adót arra is, ki szavaz? S a nemesek? Nos, adózzanak ők is, az egytelkes nemesek is, meg az adófizetésre, katonáállításra eddig nem kötelezett papi méltóságok is.

Ez kevés! Törvényt, törvényt! Arról, ami amúgy megvan néhány száz éve: Hogy bizony bandériumokat kell felállítani, mert különben veszély akarna jelentkezni a mi szent földünkön... - és király őfelsége, megmondjuk őszintén, egy igazi, amolyan fekete - vagy ha kell, bármilyen színű - zsoldos hadsereg nélkül talán nem sokra megyünk itten. Tetszik tudni, olyan, amelyik azonnal hadra fogható, persze, ha havonta megkapja a zsoldját. Különben elszökik s rabol. Kellene egy ilyen is. Adó, adó!

Az országgyűlés megtalálta a magyarázatot a nándorfehérvári tragédiára, addig kereste, míg felfedezte. Külön cikkelyben meg is fogalmazta, haragosan: az ország legfontosabb várának elvesztéséért, a haza felkínálásáért pontosan megállapítható a két felelős. Ez pedig nem más, mint a két kapitány, horvát bán, akiknek az lett volna a dolga, hogy ott legyenek, de akik nem volt idejük ott lenni. Török Bálint és Hédervári Ferenc - Pfuj! Kétszer is Pfuj, Pfuj! Többet ilyen elő ne forduljon ám!

És mostantól ismét vidám, örömteli napok következtek. Hiába, fontos év ez az 1521. Már nyáron megjött Habsburg Mária, a már többször elvett feleség,

*Lajos ezüst dínárja, a nova moneta*



*Habsburg Mária*





hogy végre feleségül vegye maga a felnőtt Lajos király is. Milyen gyönyörű, gazdag és fényes volt a küldöttség, amelyet Szatmári György püspök úr vezetett, hogy haza,, most már Budára haza Máriát német földről?! A püspök úr egyébként gavallér. Ha már ott járt a németeknél, közölte velük, hogy hatvanezer aranyért visszaváltja a nyugat-magyarországi városokat és várakat, amelyeket az akkori magyar uralkodó kínjában elzálogosított Frigyes császárnak. S a püspök zokon sem vette, hogy az ő vagyonából dehogy vette vissza a kincstár a hőn áhított magyar területet. Besorolta a pénzt a hadikiadások közé.

Lajos imádta Máriát. Nem teljesen véletlen, hogy olyan lassan indult a sereg Budáról Tétény felé, majd Érdtől délre teljesen lelassult. A király hitvesén akarta legeltetni a szemét, s minden erejével készülni a nagy eseményre.

Mert bizony neki, a királynak is le kellett végre tenni a koronázási esküt. Le is tette már, meg nem is. Mert mikor ő két éves volt, s apja, Ulászló fontosnak tartotta, hogy máris királlyá koronázzák őt ezek a renitens magyarok, s akkor természetesen nem a kicsi gügyögte el a királyi esküt, hanem apja mondta fel helyette csillogó szemekkel, ráadásul mind a főpapok, mind a főurak jelenlétében, jelezve, hogy a két éves királyt magáénak vallja a magyar állam és annak egyháza is. Még a koronát is a fejére tették, Bakócz Tamás büszkén jeleskedett a Szent Istvánt idéző szertartásban.

És most meg kellett szokni a Máriával érkező sok tucat udvarhölgy csivitelését és a vele érkezett fiatal urak idegen nyelvű handabandázását is. Rá kellett ébredni itt Budán - igaz, kissé fanyar volt az új íz -, hogy ugyancsak Szent Istvánt idézve ezt itt Mária országa - most éppen majd Habsburg Máriáé, s ez nagyon is valószínű, mert igen határozott, cselekvőkész asszonyka az osztrák Miksa-unoka. Neki is megágyazott a nagyapja, évtizeddel ezelőtt.

Nem sokkal az októberi visszavonulás és országgyűlés után tehát ismét nagy események vártak nagy magyarokra: Székesfehérváron lám megkoronázhatták Habsburg Máriát, Jagelló Lajos immár tényleges feleségét. Jövőre majd Nándorfehérvárt visszafoglaljuk : ez az ország kapuja, ne járjon be rajta akárki.

## KÖNYVEIM CÍMJEGYZÉKE

### Gubcsi Lajos Országos Széchényi Könyvtár Magyar Elektronikus Könyvtárában megjelent albumai, könyvei

Gubcsi Lajos: Elnémul a harang Nándorfehérváron, 1521 – 13 ördögi év, 8. kötet  
<http://mek.oszk.hu/16400/16478>

Gubcsi Lajos: Szulejmán álma, 1520 – 13 ördögi év, 7. kötet  
<http://mek.oszk.hu/16400/16403>

Gubcsi Lajos: A Habsburg-sas karmai, 1518 – 13 ördögi év, 6. kötet  
<http://mek.oszk.hu/16400/16402>

Gubcsi Lajos: Kié az ország?, 1518 – 13 ördögi év, 5. kötet  
<http://mek.oszk.hu/16300/16336/>

Gubcsi Lajos: Werbőczy vastörvényén nincs pecsét, 1517 – 13 ördögi év, 4. kötet  
<http://mek.oszk.hu/16300/16302/>

Gubcsi Lajos: Járdaszegély, árva szegény  
<http://mek.oszk.hu/16400/16416>

Gubcsi Lajos: 10 éves király trónol, 1516 - 13 ördögi év, 3. kötet  
<http://mek.oszk.hu/15000/15089>

Gubcsi Lajos: Koronánk a nászajándék, 1515 – 13 ördögi év, 2. kötet  
<http://mek.oszk.hu/15000/15079>

Gubcsi Lajos: Magyar pokol, 1514 – 13 ördögi év, 1. kötet  
<http://mek.oszk.hu/12200/12297>

Gubcsi Lajos: Február – havi ciklus  
<http://mek.oszk.hu/15000/15005>

Gubcsi Lajos: Jut eszembe... ami kimaradt  
<http://mek.oszk.hu/12500/12529>

Gubcsi Lajos: Hazudj, s a bíró is megsegít – Jus gladii  
Egy karaktergyilkosság története  
<http://mek.oszk.hu/10400/10408/>

Gubcsi Lajos: Félvörös Félhérosz  
<http://mek.oszk.hu/13600/13662>

Gubcsi Lajos: Mr. 52 fok  
<http://mek.oszk.hu/13700/13727>

Gubcsi Lajos: Bezár  
<http://mek.oszk.hu/13900/13930/>

Gubcsi Lajos: JANUÁR – havi ciklus  
<http://mek.oszk.hu/13600/13661>

Gubcsi Lajos: Kórpótlási jogüzérek - Szociokrimi  
<http://mek.oszk.hu/12200/12291/>

Gubcsi Lajos: Leányálom  
<http://mek.oszk.hu/12500/12519>

Gubcsi Lajos: 13 ördögi év – A máglyától Mohácsig  
<http://mek.oszk.hu/12500/12518>

Gubcsi Lajos: 1514 – Magyar pokol (opera és rockdráma librettója)  
<http://mek.oszk.hu/12300/12381/>

Gubcsi Lajos: A Magyar Művészetért – 25 éves gyermekem  
<http://mek.oszk.hu/11200/11262/>

Gubcsi Lajos: Nyitott boríték  
<http://mek.oszk.hu/10900/10946/>

Gubcsi Lajos: Őseink, gyermekeink  
<http://mek.oszk.hu/10400/10409/>

Gubcsi Lajos: Felnőtt állatmesék  
<http://mek.oszk.hu/10400/10407/>

Gubcsi Lajos: Hű szó, háborgó  
<http://mek.oszk.hu/10400/10410/>

Gubcsi Lajos: Legényregény  
<http://mek.oszk.hu/08600/08677/>

Gubcsi Lajos: Korom Magyarország fölött - 2004-2010  
<http://mek.oszk.hu/08400/08497/>

Gubcsi Lajos: Elég lett, ELÉGETT  
<http://mek.oszk.hu/07700/07792/>

Gubcsi Lajos: Egy kun Budán és Pesten  
<http://mek.oszk.hu/07700/07793/>

Gubcsi Lajos: Elég, ami ELÉG  
<http://mek.oszk.hu/06600/06608/>

Gubcsi Lajos: IV. Üzenet Erdélyből  
<http://mek.oszk.hu/03400/03498/>

Gubcsi Lajos: Dallam az éjben  
<http://mek.oszk.hu/05700/05773/>

Gubcsi Lajos: Ajánlott – Levelek Orbán Viktornak (részletek)  
<http://mek.oszk.hu/05800/05833/>

Gubcsi Lajos: III. Üzenet a végekről – Délvidék  
<http://mek.oszk.hu/03400/03497>

Gubcsi Lajos: A szabadság népe  
<http://mek.oszk.hu/03400/03496>

Gubcsi Lajos: Az ég felé...  
<http://mek.oszk.hu/03400/03499>

Gubcsi Lajos: Summa - 55 évem ha ha 110 lesz - Lírai regény  
<http://www.mek.oszk.hu/02400/02426/>

Gubcsi Lajos - Gubcsi Anikó: A csillagokban Bubik István.  
<http://www.mek.oszk.hu/02300/02355>

Gubcsi Lajos: I. Üzenet a végekről – Felvidék  
<http://www.mek.oszk.hu/01900/01950>

Gubcsi Lajos: II. Üzenet a végekről – Kárpátalja  
<http://www.mek.oszk.hu/02300/02324>

Gubcsi Lajos: Üzenet Erdélyből  
<http://www.mek.oszk.hu/01600/01651>

Gubcsi Lajos: Az élet túlsó oldala  
<http://www.mek.oszk.hu/01900/01947/>

Gubcsi Lajos: Jó kedvedben teremtettél...  
<http://mek.oszk.hu/02500/02576>

Gubcsi Lajos: Istentelenül  
<http://mek.oszk.hu/02500/02575>

Gubcsi Lajos: Haza szerelem  
<http://mek.oszk.hu/02500/02574>

Gubcsi Anikó-Gubcsi Lajos: Aranykönyv - A Magyar Művészetért  
<http://www.mek.oszk.hu/01700/01741>

Gubcsi Lajos: Posztumus  
<http://mek.oszk.hu/02700/02785>

Gubcsi Lajos: Magyar parasztság a Kárpát-medencében  
<http://mek.oszk.hu/02500/02577>

Gubcsi Lajos: Valaki dobog a szívemen  
<http://mek.oszk.hu/02500/02573>

Gubcsi Lajos: Szem, fényvesztés  
<http://mek.oszk.hu/02500/02578>

Gubcsi Lajos: A kommunikáció napja  
<http://www.mek.oszk.hu/00100/00141>

Gubcsi Lajos: 4 nap, amely megrengette az országot 1989  
<http://www.mek.oszk.hu/01500/01508>

Gubcsi Lajos: Four days that shook Hungary 1989  
<http://mek.oszk.hu/14600/14621/>

Gubcsi Lajos: After the Bargain 1988  
<http://mek.oszk.hu/15000/15006>

Gubcsi Lajos: Rész a Nagyfalon – Kína 1987  
<http://mek.oszk.hu/14600/14607/>

Gubcsi Lajos-Tarafás Imre: Das unsichtbare Geld  
<http://mek.oszk.hu/14600/14618/>

Gubcsi Lajos-Tarafás Imre: A láthatatlan pénz  
<http://www.mek.oszk.hu/02400/02442/>

### **Gubcsi Lajos szerkesztésében megjelent könyvek:**

1000-1100 years ago – Hungary in the Carpathian Basin  
<http://mek.oszk.hu/09100/09132>

1000-1100 évvel ezelőtt – Magyarország a Kárpát-medencében  
<http://mek.oszk.hu/09100/09186>

From the Noon Bell to the Lads of Pest  
<http://mek.oszk.hu/09400/09426>

A déli harangszótól a pesti srácokig

Gubcsi Lajos: For the Homeland onto Death

Gubcsi Lajos: A hazáért mindhalálíg

### **Zenés művek:**

Gubcsi Lajos – Benkő László: Ismét Vereckénél – Rákóczi ballada  
-DVD: [http://video.amm-gubcsi.hu/Ismet\\_Vereckenel.mpg](http://video.amm-gubcsi.hu/Ismet_Vereckenel.mpg)

-CD: <http://www.amm-gubcsi.hu/cikk/1180/benko--gubcsi---ismet-vereckene1>

Ökrös Csaba – Gubcsi Lajos: 1514 – Magyar pokol (opera librettó szövege)  
<http://mek.oszk.hu/12300/12381/>

Gubcsi Lajos-Nagy Tivadar-Role együttes: Dózsa – 1514, rockdráma